

ням, а суд повинен був залишитися незалежним арбітром, який розв'язує всі спори. З часом Найвищий суд почав виконувати ще одну, дуже істотну функцію: перевіряв, чи постанови законодавчої влади не суперечать конституції. Якщо виявляв, що справді суперечать, вони втрачали свою чинність. Таким чином, влада більшості стала обмеженою – вона не могла представляти довільних прав, а лише такі, які узгоджувалися з конституцією.

Трагічний досвід II світової війни дав зрозуміти народам, якою важливою річчю є визначення елементарних і необхідних прав кожної людини, які не може скасувати жодна – навіть демократична – влада. У 1948 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила Загальну Декларацію Прав Людини, в якій підтверджувалося, що кожна людина народжується вільною і рівною, має право на життя, працю й відпочинок. Держави, які прийняли Декларацію, задекларували цим самим, що запишуть ці права у своїх конституціях і законах.

Отже, не викликає сумніву, що демократія як політична та правова цінність і світоглядний ідеал стала невід'ємним елементом політичної свідомості мільйонів громадян.

Квасневська Є.С, Терещенко В.Ю.
студентки Криворізького факультету ДДУВС.

Науковий керівник – Візниця Ю.В.,
доцент кафедри СГД КФ ДДУВС
кандидат соціолог. наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ЦІННІСНИХ СПРЯМУВАНЬ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО ВИБОРУ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Молодь сьогодні переживає глибоку кризу цінностей, гостро потребує соціальної філософії та ідеології, яка б роз'яснила їй зміст сьогодення. В зв'язку з цим є актуальним дослідження проблеми професійних ціннісних орієнтацій молоді, оскільки сама система ціннісних орієнтацій визначає змістовний бік життєвих пріоритетів особистості. Особливу **актуальність** ціннісні орієнтації, їх структура та характеристика набувають в процесі професійного вибору майбутніх правоохоронців.

Мета даної публікації – розкрити поняття професійного розвитку особистості на етапі вибору професії та з'ясувати яким чином ціннісні орієнтації впливають на професійне самовизначення майбутніх співробітників органів МВС.

В ході дослідження вважаємо за необхідне вирішити наступні **задачі**, а саме: 1) структурувати цінності професійного вибору тих, хто вбачає своє професійне майбутнє як службу в правоохоронних органах; 2) зробити спро-

бу побудувати ієрархію цінностей професійного вибору з точки зору пріоритетності; 3) порівняти систему ціннісного набору студентів, які пов'язують свою майбутню професійну долю з службою в органах внутрішніх справ з ціннісними орієнтаціями при професійному виборі діючих правоохоронців.

Основу якісного боку життєдіяльності людини становлять цінності. Формування цінностей пов'язано з особливою здатністю суб'єкта відображати об'єкт для задоволення потреб і реалізації інтересів. Деякі цінності сприймаються людиною об'єктивно, але в різних ситуаціях їм надають різного значення. Зміст та цілі життя молодої людини залежать від того які саме цінності будуть притаманні його свідомості.[2, 7-11] Саме через зміну економічних, політичних та соціокультурних умов в країні необхідне нове розуміння змістовної та структурної характеристики професійних ціннісних орієнтацій, що входять у структуру професійної спрямованості особистості і визначають майбутній вибір професійної діяльності.

Система ціннісних відношень особистості детермінує поведінку людини протягом усього життєвого шляху. В галузі аксіології (теорії цінностей) працювали вчені і дослідники: Б.Ананьєв, І.Бех, Р.Захарченко, Б.Кобзар, В.Лисенко, О.Сухомлинська, В.Семиченко тощо. Аналіз літератури демонструє, що дослідники в поняття цінність вкладали семантично однопорядкові терміни: Л.Божович називала їх „життєвою позицією, М.Добринін – „значущістю”, О.Леонтьєв – „особистим змістом”; В.Мясищев – „ставленням”; Д.Узнадзе – „настановленням”. Вони виступають елементами мотивації особистості, що входять у структурний зміст ціннісних орієнтацій. Серед багатьох дефініцій у науковій літературі інтерпретація орієнтацій і цінностей здійснюється через розуміння понять, які включають такі категорії, як „настановлення”, „ціннісні ставлення”, „спрямованість”, „ціннісна орієнтація” тощо. В соціальній психології більш вживаним є термін „ціннісні орієнтації”, під якими розуміють, по-перше, – ідеологічні, політичні, моральні, естетичні й інші основи оцінок суб'єктом навколишньої дійсності та орієнтації в ній, і, по-друге, – спосіб диференціації об'єктів індивідом за їх значущістю. Значний внесок у генезис поняття „ціннісні орієнтації” зробили В.Андрущенко, С.Анісімов, Б.Губман, О.Дробницький, М.Каган, В.Мясищев та інші. За О.Леонтьєвим „ціннісні орієнтації – це свідоме відтворення ціннісних властивостей об'єкта”. Ціннісним орієнтаціям властива та внутрішня напруженість, що здатна пробудити бажання, намір, інтерес, спрямований на конкретний вид діяльності. Український педагогічний словник визначає „ціннісні орієнтації” як „вибіркову, відносно стійку систему спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтовану на певний аспект соціальних цінностей”. Результати дослідження зарубіжних вчених щодо вивчення цінностей також довели, що в науковій літературі відсутнє загальноприйняте поняття „цінність”. Воно по-різному трактується вченими в залежності від завдань і напрямів досліджень. А.Маслоу вважав, що цінності є частиною потребово-мотиваційної сфери. В.Франкл в поняття «цінність» вкладав сенс життя. На

думку Е.Толмена цінність є привабливістю цільового об'єкта.

На даний момент існують різні підходи до визначення поняття професійних ціннісних орієнтацій. З.Павлютенкова визначила їх як вибірково стале ставлення особистості до різних сфер професійної діяльності, специфічних ознак професійної праці та характеристик професії. С.Клімов визначає професійні ціннісні орієнтації як систему настанов на ті чи інші професійні цінності, що проявляються в ставленні особистості до професійної діяльності і сприяють вибору професії.

Раніше ідеальний образ професіонала був пов'язаний із образом конкретних людей та їхніми професійними біографіями, певними професійними цінностями. Сьогодні можна спостерігати, що в певній мірі ідеальний образ професіонала змінився на ідеальний образ життя (американський, європейський, новий український). Невизначені ціннісні уявлення про саму професію змінюють орієнтири на вибір бажаного образу життя за допомогою професії. Таким чином, професія вже виступає як засіб для досягнення цього образу життя, а не як значна частина самого життя. Тому матеріальні цінності, як вважається, починають занадто радикально виштовхувати творчі потреби в процесі професійного самовизначення. Проте, необхідно враховувати, що зміст трудової діяльності буде визначати ставлення особистості до праці і буде впливати на задоволення своєю професійною долею. Американські вчені довели, що влучно обрана професія підвищує самоповагу та позитивне уявлення особистості про себе та посилює задоволення життям. [4, 231-233]

Чинником професійного розвитку є внутрішня диспозиція особистості: її активність, потреба в самореалізації. Об'єктом професійного розвитку та формою реалізації творчого потенціалу особистості в професійній діяльності виступають такі інтегральні характеристики особистості, як професійна спрямованість, професійна компетентність та емоційна непохитність. Отже, професійна спрямованість, за думкою Л.Мітіної, є система емоційно-ціннісних відносин, які визначають ієрархічну структуру домінуючих мотивів особистості, що в свою чергу спонукають особистість до їх реалізації у професійній діяльності.[5] При цьому фундаментальною умовою розвитку професійної спрямованості особистості є усвідомлення нею необхідності перетворення свого внутрішнього світу та пошук нових можливостей до самореалізації у професійній сфері, тобто у підвищенні рівня професійного самоусвідомлення. Послідовно, впродовж всього життя у особистості формується певне ставлення до різних сфер праці, уявлення про професії, про свої можливості та виділяються переваги до тих чи інших професій, формується професійне самоусвідомлення, формуються професійні наміри, ціннісні орієнтації, які утворюють основний компонент структури професійного самовизначення особистості. Е.Ф.Зеєр розглядає професійне самовизначення в контексті психології професій.[3] Основні моменти процесу професійного самовизначення за Е.Ф.Зеєром: 1. Вибіркове ставлення особистості до світу професій. 2. Здійснення вибору з урахуванням індивідуальних особливостей лю-

дини, вимог професії та ринку праці. 3. Постійна рефлексія свого професійного існування та самоствердження в професії. 4. Сприйняття професійного самовизначення як акт самореалізації та самоактуалізації, що означає здатність особистості мобілізувати власну мотивацію, когнітивні ресурси та активну поведінку для контролю ситуації з метою досягнення обраної мети. Зазначенні вище компоненти і складають на думку вченого структуру орієнтації суб'єкта до безпосередньо значущих для нього змістових сфер довкілля, через ставлення до якої він усвідомлює, стверджує себе, своє „Я”. В результаті ця сфера стає простором його суспільно-ціннісної життєдіяльності. Професійна діяльність є головною сферою цього довкілля, яка визначає зміст існування особистості.

Як зазначалося вище, компонентом професійної спрямованості особистості виступають професійні ціннісні орієнтації суб'єкта. Ціннісні орієнтації формуються в процесі соціального розвитку особистості, її участі в професійній діяльності. В.Осовський розглядав професійні орієнтації як професійне настановлення на той чи інший вид професійної діяльності, що включає три основні компоненти: когнітивний, емотивний, поведінковий.[6, 12-16] Втім ця установка функціонує як цілісність, але кожний з її компонентів може домінувати або компенсувати наповненість іншого компонента в загальній структурі, додаючи їй особливого забарвлення. Недостатня інформація щодо характеристик професій, відсутність професіограм та індивідуальної психолого- професійної діагностики та відсутність особистого досвіду призводить до орієнтації на професію на основі її престижності (емоційного компонента). Формування професії відбувається з різних джерел (сім'я, друзі, засоби масової інформації). Такі орієнтації при недостатній розвиненості когнітивного компоненту та при однаковій розвиненості інших і стає вирішальним чинником вибору майбутньої професії. В залежності від сили емоцій таке ставлення може по-різному впливати на поведінку молодої людини. Так, сильні емоції активізують, а слабкі або негативні гальмують та блокують поведінкову готовність. Значущість (цінність) об'єкта орієнтації проявляється по-різному. В емоційно-ціннісному ставленні воно є проявом оцінки, а в ширшому аспекті – втілюється в мотиви, що безпосередньо стимулюють до дії. У цьому випадку цей компонент орієнтації представляє комплекс мотивів та оцінок. Оцінки і мотиви складають зміст емоційно-ціннісного ставлення та дозволяють розпізнати такі особливості орієнтацій, які не фіксуються іншими компонентами. Так, з'ясувавши мотиваційно-оцінювальні складові орієнтацій на професію, можна зрозуміти що вони різні. В одному випадку молода людина буде високо цінити творчий потенціал професії, а в іншому високу заробітну плату. Розбіжності можуть проявлятися як в повноті рефлексії мотивів вибору характеристик професійної діяльності і також в ієрархії самих мотивів. Це свідчить що аналіз мотиваційно- оцінювального комплексу є необхідним для розуміння даної професійної орієнтації.[1, 124]

Оцінки і мотиви відображають ті якості об'єкта які є привабливими для

суб'єкта і як вони їм оцінюються, в той же час розкривають підстави для оцінки і мотивації. Уявимо процес формування професійної установи в цілому: необхідною передумовою цього процесу виступають умови вибору і ціннісні орієнтації у формі стійкої спрямованості на цілі діяльності – когнітивне визначення ситуації. На цьому етапі молода людини з'ясовує яке відношення до цілей мають елементи ситуації, яка їх роль в реалізації цілі, який вплив вони мають на процес вибору. Це складає когнітивний компонент установи. Оскільки в ситуації існує альтернативи виникає проблема вибору. Вона вирішується в процесі оцінювання на етапі формування емоційного ставлення до тих чи інших елементів ситуації. Остання розглядається з боку їх особистої значущості для суб'єкта через призму його цілей. Оцінка проявляється у формі емоційної забарвленості ціннісного ставлення до об'єкта. На її підставі формуються мотиви, які безпосередньо зумовлюють стан готовності до вибору (поведінковий компонент).

Робоча гіпотеза. Приступаючи до емпіричного дослідження, нами було зроблено припущення, що студенти (майбутні правоохоронці), визначаючи ієрархію власних ціннісних орієнтацій при виборі свого професійного майбутнього, віддають пріоритет матеріальним та статусним факторам, а діючи працівники в процесі реконструкції власних ціннісних прагнень при виборі професії правоохоронця відзначають, що робили акцент на цінностях, пов'язаних з самореалізацією, саморозвитком, морально-етичними мотивами. В процесі збору емпіричного матеріалу було використано методіку опитування респондентів. В березні 2017 року було опитано 27 студентів першого курсу Криворізького факультету ДДУВС, які нещодавно повернулись з ознайомчої практики що в переважній більшості проходила на базі районних підрозділів Національної поліції України в м. Кривому Розі. В ході анкетування студентам було запропоновано дати відповідь на запитання «Як Ви розглядаєте для себе особисто в майбутньому можливість служби в лавах Національної поліції України?» 58% опитаних вважають таку перспективу для себе як цілком ймовірну.

Респондентам було представлено набір можливих мотивів вступу на службу в органи МВС і запропоновано встановити власні пріоритети стосовно наведених мотивів шляхом надання рангу за значимістю. Аналіз відповідей показав, що найвищий ранг опитані студенти надають ідеї «втілення справедливості», друге-третє місце поділяють «самореалізація» і «боротьба проти зла». Їм поступились «матеріальна забезпеченість», «престиж», «можливість зробити кар'єру», що суперечило нашому попередньому припущенню. Приступаючи до обробки одержаних даних, ми розділили запропоновані мотиви на 2 групи, включивши до першої зовнішні, матеріальні та статусні фактори (престиж, матеріальне забезпечення, доступ до влади, можливість зробити кар'єру, соціальні гарантії, стабільність), а до другої – внутрішні, пов'язані з саморозвитком та морально – етичними мотивами (самореалізація, втілення справедливості, ризик, азарт, романтизм, боротьба проти зла).

Порівняння усереднених результатів було на користь мотивів, включених до другої групи. (5,1 проти 6,6)

В той же час було опитано методом анкетування 29 слідчих, що проходили підвищення кваліфікації на базі Криворізького факультету ДДУВС, середній стаж роботи в органах МВС яких складав 12 років. Використовуючи метод ретроспективної реконструкції, їм було представлено, зокрема, той самий що і студентам набір можливих мотивів вибору молодою людиною подальшої служби в органах внутрішніх справ і запропоновано, згадавши свої власні мотиви професійного вибору, визначити пріоритети серед наведених мотивів. Співробітники органів МВС серед найбільш значимих мотивів власного вибору називають «стабільність», «втілення справедливості», «боротьбу проти зла». Співставлення за зразком аналізу результатів опитування студентів показників усередненого визначення рангів у групах мотивів вибору діючих працівників також вказало на перевагу мотивів внутрішнього характеру, пов'язаних з саморозвитком та морально-етичного спрямування над зовнішніми, матеріального та статусного плану. (4,3 проти 5,2). При порівнянні з результатами опитування студентів помітна відмінність у різниці між усередненими результатами рангів першої і другої груп мотивів (у студентів вона більша).

Висновки і можливості практичного застосування: Таким чином, запропонована нами робоча гіпотеза підтвердилася тільки частково: на відміну від наших очікувань, студенти надали перевагу не матеріально – статусним мотивам, а групі мотивів, що характеризують саморозвиток, самореалізацію та морально – етичні прагнення. Разом з тим, припущення щодо реконструкції характеру своїх мотивів професійного вибору діючими співробітниками органів МВС в цілому підтвердилось. Як і очікувалось, вони вказали, що робили свій вибір віддаючи перевагу, як і студенти, внутрішнім мотивам (ті, що належать до 2-ої групи)

Враховуючі складність дослідження самої аксіологічної проблематики, суб'єктивізм респондентів в оцінюванні персональних мотивів та прагнень, обмеженість емпіричної бази, ми, разом з тим, вважаємо за можливе розглянути дане дослідження як пілотне в рамках більш масштабного наукового пошуку, а в поєднанні з застосуванням інших методів дослідження – таких, як інтерв'ю та вирішення тестових завдань – така робота може знайти практичне застосування для розробки та вдосконалення методики професійного відбору, зокрема, при вступі на службу в органи МВС.

Підводячи підсумок можна зазначити, що в процесі професійного розвитку особистості проблема професійного самовизначення є суттєвою і актуальною в контексті сучасної теорії цінностей. Не зважаючи на те, що увага науковців до проблемного поля професійного вибору значно підвищилась, проблема професійного пошуку, саморозвитку і самоактуалізації особистості в молодому віці в концепції нових тенденцій є мало дослідженою. Ціннісні орієнтації як змістовний компонент професійного самовизначення є центральною регулюючою функцією самопізнання (пізнання своїх цілей бажань та

дій) та зумовлюють прагнення до їх досягнення. На нашу думку, фундаментом для розвитку та формування професійних ціннісних орієнтацій є стрижневі провідні особисті цінності. На етапі первинного вибору професії починають формуватися професійні цінності, що визначаються особистістю як найбільш значущі. Цінності структурують ядро в професійній діяльності і внутрішньому світі людини. В процесі професійного розвитку цінності перевіряються, доповнюються, набувають дедалі особистісного значення, а сама особистість ідентифікує себе як представника цієї професії.

1. Асеев В. Мотивация поведения и формирование личности. - М.: Наука, 1976. -263 с.
2. Бех І. Виховання особистості. –К.: Либідь, 2003. -372с.
3. Зеер Е. Психология профессий. –М.: Ком+, 2004. -243с.
4. Кон И. Социология личности. –М.: ЭКСМО, 2013.-412с.
5. Митина Л. Психологическое сопровождение выбора в профессий. –М.: Принт-М,2003. -175с.
6. Оссовский В. Формирование трудовых ориентаций молодежи. –К.: Вища школа, 1985. -137с.

Kupriyanova D.S.,
Student on the Faculty of Law
in The National University of Opole,
Opole, Poland

CHARLES FOURIER AND THE THEORY OF THE SOCIALISM. UTOPIA OR A RATIONAL DOCTRINA ABOUT STATE-PROTECTOR OF CITIZENS?

XVIII - XIX century in France was an incredible moment of prosperity of the utopia's socialism' theory. Relatively to this theory there were more critics, that blamed a doctrine because of her inaccessibility, foolishness, illogicality, impossibility for realization and in the lack of rationality in general. And there were only three philosophers, who decided to fight for this theory: Robert Owen, Henri Claude de Saint-Simon and Charles Fourier. They had not just believed in their own doctrine, they stood out even in the moment, when the most ardent marksists declared them as mad dreamers; by announcing themselves at the same time as creators of the scientific socialism of the new generation. Preachers of the newest stream of the socialism were persecuted, but even despite of the fear, they did not want to give up, and because of it, finally they were right, as it was historically confirmed. Soon the enlisted by support of the main object of their reforms - proletariat. According to this fact, it could be definitely asked a logical answer: if this reform got a support of her main objects, is it really such irrational and impossible for realization? Is it utopia consequently? That is why, we are going to propose for discussion a scientific doctrine of one of the most famous precursors of the utopia socialism - Charles Fourier. In addition, we would like to